

Kritik mot rektor vid Råtorpsskolan i Karlstads kommun för beslut om att endast vårdnadshavare fick hämta ett barn i skolan

---

Beslutet i korthet: Av bestämmelserna i föräldrabalken framgår att ett barns vårdnadshavare har det huvudsakliga ansvaret för barnet och har såväl rättighet som skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter. Under tiden som ett barn är i skolan övergår tillsynsansvaret över barnet till skolhuvudmannen. Skolan har dock inte befogenhet att sätta sig över en vårdnadshavares beslut rörande barnet. Däremot måste skolan givetvis agera om personal känner tvivel vad gäller den person som ska hämta barnet.

Rektor vid Råtorpsskolan godtog inte en vårdnadshavares beslut att en släkting skulle hämta hans dotter en viss dag utan bestämde att enbart vårdnadshavarna fick hämta barnet i skolan. Det finns inget i utredningen som talar för att skolan hade fog för sin vägran att följa vårdnadshavarens beslut. Rektor kritiserades därför för sitt beslut.

Anmälan

AA framförde klagomål mot rektor BB vid Råtorpsskolan i Karlstads kommun för att rektorn beslutat att enbart vårdnadshavarna fick lämna och hämta dottern i skolan. Beslutet medförde att han inte kunde fortsätta sitt arbete där han hade oregelbundna arbetstider. Vidare ansåg han att skolan genom beslutet tagit ställning i en pågående vårdnadstvist. Han var kritisk till att rektorn tillåtit dotterns halvbror att hämta henne i skolan medan en anhörig till honom själv inte fått hämta dottern.

Utredning

Dokumentation inhämtades från Råtorpsskolan. Ärendet remitterades därefter till Barn- och ungdomsnämnden i Karlstads kommun för yttrande i fråga om det funnits rättslig grund för beslutet att enbart tillåta vårdnadshavare att hämta dottern på skolan.

Nämnden anförde i remissvaret i huvudsak följande.

Anmälaren (pappan) har, tillsammans med barnens mamma, gemensam vårdnad om tre barn. Den äldsta flickan har skolplikt och går i årskurs 2. Det pågår för närvarande en utredning om vårdnad, boende och umgänge. [...]

[...] Vårdnadshavarna träffade en överenskommelse (tingsrätten i Karlstad) om boendet för de tre barnen och detta reglerades vecka för vecka med start vecka 48.

Orsak till anmälan

Onsdag vecka 48 - onsdag vecka 49 2011 skulle den äldsta flickan bo hos pappan och det var hans ansvar att säkerställa att hon fullgjorde sin skolplikt. Mamman lämnade flickan i skolan på morgonen och pappan skulle hämta henne senare samma dag. Vid lunchtid meddelade pappan att han inte kunde hämta flickan eftersom han befann sig långt från Karlstad. Rektorn uppgav då att fritidshemmet stängde klockan 18.30 och att han hade tiden fram till dess på sig att hämta flickan. Om han inte hämtade skulle skolan kontakta mamman som fick hämta flickan istället.

Pappan kom inte varpå skolan kontaktade mamman som hämtade flickan. Nästa dag ringde pappan återigen och meddelade att han inte kunde hämta flickan. Pappan ville att en avlägsen släkting till honom skulle hämta flickan och att hon skulle sova där. Rektorn bedömde att detta, utifrån barnperspektivet var olämpligt eftersom flickan inte kände släktingen. Rektor ansåg att det var pappan som skulle hämta flickan eftersom det var hans ansvar den veckan. När mamman ytterligare en gång tvingades hämta flickan frågade hon om flickans 15-årige bror kunde hämta nästföljande dag om pappan inte dök upp. Rektorn bedömde att det var lämpligt med tanke på broderns ålder samt att flickan bodde tillsammans med brodern. Vidare hade mamman svårigheter med hämtning eftersom hon inte planerat att hämta och lämna under pappans vecka. Pappan menar att rektorn i och med detta tagit ställning i vårdnadstvist och har anmält rektorns agerande till JO.

Bedömning

Barn råder inte över sina levnadsomständigheter. De ställningstaganden som skolan ställs inför när föräldrar med gemensam vårdnad inte är överens, t.ex. vad gäller vårdnad, boende och umgänge, är komplexa. En given utgångspunkt för skolan är att förhålla sig neutral när det föreligger en tvist. Det ankommer inte på skolan att ta ställning på annat sätt än att, med ett tydligt barnperspektiv, tillämpa gällande lagar och förordningar.

I det aktuella ärendet har rektorn betonat för båda vårdnadshavarna att skolan inte tar ställning i tvisten. Skolan har eftersträvat ett gott samarbete och kontinuerlig kontakt med båda vårdnadshavarna. Det kan dock konstateras att skolan och pappan inte haft samma syn på flickans situation. Rektorn har, trots detta, alltid bevakat flickans rättigheter för att säkerställa en gynnsam utveckling för henne såväl kunskapsmässigt som socialt. Rektor har under hela ärendet fattat de beslut som han, efter noga övervägande, bedömt varit bäst för flickan.

Barn- och ungdomsförvaltningen anser att rektorn agerat korrekt och har inget att erinra mot handläggningen av ärendet.

Bedömning

Av bestämmelserna i föräldrabalken (FB) framgår att det huvudsakliga ansvaret för ett barn åvilar dess vårdnadshavare. Det är barnets vårdnadshavare som ansvarar för barnets personliga förhållanden och som ska se till att barnets behov blir tillgodosedda. Vidare ansvarar vårdnadshavaren för att barnet får den tillsyn som behövs med hänsyn till barnets ålder, utveckling och övriga omständigheter samt att barnet får tillfredsställande försörjning och utbildning (6 kap. 2 § FB).

Vårdnadshavaren har såväl rättighet som skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter (6 kap. 11 § FB). Har barnet två vårdnadshavare ska de tillsammans utöva bestämmanderätten (6 kap. 13 § FB). Normalt krävs gemensamma beslut när det finns två vårdnadshavare. Båda vårdnadshavarna kan

dock inte förutsättas delta i alla de vardagliga beslut som måste fattas när det gäller vårdnaden om barnet. Undantag från det gemensamma beslutsfattandet finns därför i frågor som rör den dagliga omsorgen. Hit hör frågor om mat, kläder, sovtider och hur barnet ska tillbringa sin fritid. När det gäller sådana frågor får besluten fattas av den vårdnadshavare som har hand om barnet vid tillfället (prop. 2009/10:192 s. 21 f.).

Av läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011 (Lgr 11) framgår att skolans huvudsakliga uppdrag är att främja lärande. I detta uppdrag ligger att verka för ett gott samarbete med hemmen. Barn som är bosatta i landet har skolplikt (7 kap. 2 § skollagen [2010:800]). Under den tid som barnet befinner sig i skolan övergår därför tillsynsansvaret för barnet från vårdnadshavaren till skolhuvudmannen. Vad som innefattas i tillsynsansvaret måste bedömas utifrån barnets ålder, mognad och omständigheterna vid varje enskilt tillfälle.

Skolan har härutöver, på samma sätt som andra myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdomar, en lagstadgad skyldighet enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453) att genast anmäla till socialnämnden om skolan får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa.

Som framgår av det anförda är utgångspunkten att det är vårdnadshavaren som har mandat att fatta alla beslut som rör barnet. Det är således vårdnadshavaren som har att bestämma vem som får lämna och hämta ett barn i skolan. För att skolan ska kunna fullgöra sina skyldigheter och för att dialog ska kunna föras med den som har ansvar för barnet måste skolan ha vetskap om vem eller vilka som är vårdnadshavare för barnet. I de fall där ett barn har två vårdnadshavare som inte sammanbor är det viktigt att skolan har kännedom om vem av vårdnadshavarna som har den dagliga omsorgen om barnet och som därmed fattar beslut om t.ex. hämtning av barnet i skolan. Det är angeläget att skolan har utarbetade rutiner så att det i möjligaste mån säkerställs att den person som ett barn lämnas ut till har rätt att hämta barnet. Skolan har inte befogenhet att sätta sig över en vårdnadshavares beslut rörande barnet. Däremot måste skolan givetvis agera om personal känner tvivel vad gäller den person som ska hämta barnet. I första hand bör en diskussion tas med vårdnadshavaren. Beroende på allvaret i situationen kan skolan behöva vidta andra åtgärder, som att göra en anmälan till socialtjänsten, avvisa personen från skolans område eller till och med tillkalla polis.

Av handlingarna framgår att det var AA som ansvarade för den dagliga omsorgen om barnet de aktuella dagarna. Det var alltså AA som hade rätt att bestämma vem som skulle hämta dottern i skolan. AA, som inte själv hade möjlighet att hinna till skolan före stängning, informerade skolpersonalen om att en släkting till honom skulle hämta dottern. Skolans rektor godtog inte detta utan bestämde att enbart vårdnadshavarna fick hämta barnet i skolan. Det finns inget i utredningen som talar för att situationen var sådan att skolan hade fog för sin vägran att följa AA:s beslut. Jag är alltså kritisk till att rektorn beslutade att endast vårdnadshavarna fick hämta barnet i skolan.

Vad AA i övrigt anfört föranleder inte något uttalande från min sida.

Med de kritiska uttalanden som gjorts ovan avslutas ärendet.